

ŞAIRNAMESLER ÜZERİNE

"Şairnameleri iyi değerlendirmek mecburiyetindeyiz; onlar, sihirli mısralarıyla bizim loş ışıklı yollarımızı aydınlatacak fenerlerimiz gibidir. Belki bütünüyle bize ışık tutamayacaktır, ama hiç değilse yeni yeni bilgiler yakalamamıza vesile olacaklardır."

Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU*

"Divân Edebiyatı" diye belki de yanlış adlandırdığımız bir edebiyatımız vardır. Pek çokları, dilinden, mazmun dünyasından ve daha da ötesi islâmî bir hava taşımasından ötürü bu edebiyatımıza karşı çıkarlar ve daha da ileri giderek kötülerlerdi. Bu gün de böylelerine rastlamak mümkün. Hatta onun dilini aşağılamak için, Bâkî'nin, içinde hiç Türkçe kelimeye yer verilme-yen bir kıtasını, İranlı bir şairinkiyle yan yana getirip sorarlar: Bunun hangisi Bâkî'nindir?

Biz burada Klasik Edebiyatımızın muhasebesini yapacak değiliz; ancak böyle bir şansızlığa uğramış olan bu edebiyatımızın başka bir açıdan başına devlet kuşu konmuş gibidir: Tezkireler. Gerçekten de, bu , bize göre paha biçilmez kaynaklar, Klasik Edebiyatımızı ortaya koyanlarla onların üslup ve eserleri hakkında, bazıları son derece subjektif bile olsa, oldukça geniş bilgi vermişlerdir. Bu eserlerin bir sözlüğünü ortaya koyan Doç. Dr. (şimdi Prof) Haluk İpekten ve arkadaşlarının gayretlerini, hazırlık safhasını yakından bildiğimiz için, ne kadar tebrik etsek azdır.

Bu güzel duygularına bir ortak anyorum. Acaba, Âşık Edebiyatımız için de böyle kaynaklar var mıdır? Kimler yazmıştır? Günümüzde kimler bunlara can vermektedir? Kısacası Sehî'den İpekten'e uzanan çizginin paralelinde kimler vardır? Kimlere teşekkür etmeye hazırlanmalıyız?

Genç arkadaşlarımızdan Doğan Kaya'nın şairnameleri bir araya getirip kitap halinde bizlere sunmaya hazırladığını öğrenince elimdeki bütün şairnameleri kendisine vermiştim. Daha sonraki yıllarda böyle bir kitabın hazır olduğunu haber alınca da, araştırmalarıma kaynak olması için bir kopyesini rica ettim. Gönderdi. Son aylarda kalem aldığım bazı biyografilerde şairnamelerdeki görüşlere da yer vermeye başladım. Böylece biz de bir nevi âşıkları âşıkların gözüyle değerlendirmeye başlamış olduk.

* S.Ü. Eğitim Fakültesi Dekanı.

Âşık Edebiyatıyla uğraşanlar hatırlayacaklardır, bilinen şairnamelerin en eskisi Âşık Ömer'e ait olanıdır. Sadeddin Nüzhet Ergun'un Ömer'le ilgili kitabında yer alan bu şairnamede âşıkların dışındaki şairler de anılmıştır. Ruhsâî'nin destanı da, aşağı yukarı 45 yıl önce yayımlanmıştı. Fakat bizleri asıl sevindiren husus muhterem hocamız Şükrü Elçin'in Hızrî ve Sunî'nin şairnamelerini yayımlaması olmuştur. Böylece şairnamelere karşı bir ilgi başlamış oldu H. İvgin - Ö. Kaya ikilisinin yayımladığı Gubârî'nin destanı da eskiliği açısından bir değer taşımaktadır.

D. Kaya'nın, önümüzdeki yıl içinde basımının tamamlanacağını tahmin ettiğimiz kitabını gözden geçirirken pek çok husus gözlerimizin önüne serilivermekteydi. Bazılarını şöyle sıralamak isterim:

1. Bazı şairnamelerde şairlerin (âşıkların değil) adları haneler halinde istiflenmiş ve haklarında hemen hemen hiç bir değerlendirmeye gidilmemiştir. Bu tür şairnamelerin faydası, bize adları vermesidir: Gubârî, Hızrî vs.

2. Şairler hakkında bazı bilgiler veren şairnamelerde dikkati çeken husus işlerine, şairler arasındaki yerine, saz çalmadaki ustalıklarına, ölümüne vs. yer verilmesidir. Bu destanlarda bazı ortak hükümlerin yer alması da ayrıca dikkati çekmektedir. Âşık Ömer, Sunî, vs.

3. Bir âşık koluna (Ruhsatî kolu), bir inanış sistemine (Bektaşilik), bölge âşıklarına (Doğu Anadolu, Sivas, Darend) bağlı olan şairnamelerin sayısı oldukça fazladır. Burada verilen bilgilerin daha doğru olmasının yanında daha fazla olması da dikkatlerden kaçmamaktadır. Gülhanî, Pir Yakup, Reyhânî, vs.

4. Bazı şairnamelerde görülen bir şekil özelliği de alfabetik olmalarıdır. Eski alfabemize göre olanların yanında (Feryâdî, Talip Kılıç), yeni alfabemize göre olanlar da (İsmetî) vardır. (Devamı s. 16'da)